

КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

СПЕЦИАЛНОСТ: КУЛТУРНА И СОЦИАЛНА АНТРОПОЛОГИЯ

Модул ТЕОРЕТИЧНИ ПАРАДИГМИ, ОБЩНОСТИ И ИНСТИТУЦИИ НА ПАМЕТА

- **Въпрос 1:** Антропологията като наука. Основни школи, понятия и проблеми в културната и социалната антропология.
- **Въпрос 2:** Историческо развитие на концепта за култура. Дихотомията култура – цивилизация в културологичен контекст. Сблъсъкът на цивилизациите.
- **Въпрос 3:** Специфика и функции на културните норми и социалните норми. Ценностната структура на културата.
- **Въпрос 4:** Визуална антропология. Образи, репрезентации и визуални методи в антропологическото изследване.
- **Въпрос 5:** Общности, идентичности и другост. Антроположки подходи към социалната принадлежност и културните различия.
- **Въпрос 6:** Антропология и ареални изследвания. Балканите като културен ареал. Балкани и балканизъм.
- **Въпрос 7:** Антропология на града. Градът като социално, културно и символно пространство.
- **Въпрос 8:** Памет, културно наследство и градски идентичности. Социални употреби на миналото в градска среда.
- **Въпрос 9:** Музеите като институции за памет и наследство. Типове музеи. Проблематизиране на основните музейни дейности в контекста на опазване, популяризиране, интерпретация и предаване на определени типове наследство.
- **Въпрос 10:** Специфики на съвременната музейна институция. Критика към класическия музеен подход към наследството. Нематериално културно наследство.
- **Въпрос 11:** Власт, политика и култура. Политическа власт. Политическа култура. Символи на властта и символна власт. *(Факултативен въпрос)*

Модул СОЦИАЛНИ СТРУКТУРИ, ВСЕКИДНЕВНИ ПРАКТИКИ И СИСТЕМИ ОТ ЗНАНИЕ

- **Въпрос 12:** Родство, семейство и жизнен цикъл. Биологично и социално възпроизводство на общностите.
- **Въпрос 13:** Икономическата антропология и другите науки за човека и средата. Стратегии за изхранване. Производство, разпределение и потребление от антроположка гледна точка.
- **Въпрос 14:** Дар, обмен и социални отношения. Културни, социални и символни измерения на дарообмена.
- **Въпрос 15:** Пол, сексуалност и общество. Социално конструиране на пола. Полови роли и полови идентичности.
- **Въпрос 16:** Пространството във фолклорния модел на света. Опозицията тук–там, свое–чуждо. Културно усвояване на природата.

- **Въпрос 17:** Времето във фолклорната култура: труд и празник. Цикличност и линейност. Сакралното време на ритуала срещу профанното време на бита.
- **Въпрос 18:** Възникване и разпространение на християнството: исторически контекст, доктринални основи и институционализиране.
- **Въпрос 19:** Храна и хранене – културни, социални и религиозни аспекти. Храната като маркер на идентичност и обреден инструмент.
- **Въпрос 20:** Традиционните хранителни продукти в контекста на глобалната икономика. Храните като локално културно наследство и ресурс за устойчиво местно развитие.
- **Въпрос 21:** Културно-историческо конструиране на здравето и болестта. Видове медицински системи: плурализъм на медицинските форми на знание.
- **Въпрос 22:** Модерност и здравни системи. Клиничният поглед и отношенията лекар – пациент.
- **Въпрос 23:** Антропология на кризи и конфликти. Културни измерения на насилието, травмата и медиацията.

ОБЩА ЛИТЕРАТУРА КЪМ КОНСПЕКТА

Източници на български език:

1. **Андерсън, Б.** 1998. *Въобразените общности. Размисли върху произхода и разпространението на национализма*. София: Критика и хуманизъм.
2. **Арnaudов, М.** 1931. *Българските сватбени обреди. Етноложки и фолклорни студии. Част I. Преглед на обичаите у народа*. Годишник на СУ, ИФФ, т. XXVII. София.
3. **Бакалов, Г., Т. Коев.** 1992. *Въведение в християнството*. София: Булвест 2000.
4. **Баландие, Ж.** 2000 (изд. 2017). *Политическа антропология*. София: Женифер Хикс / Дамян Яков.
5. **Банков, Кр.** 2009. *Консумативното общество*. София: ЛиК.
6. **Бовоар, С.** 1996. *Вторият пол. Том I. Факти и митове; Т. II. Преживеният опит*. София: Колинс – 5.
7. **Бокова, И.** 2006. „Културата като ресурс“. В: Елчинова, М. (съст.). *Антропологични изследвания*, т. 6. София: НБУ.
8. **Бретон, Р.** 2002. *Етнополитика*. София: Одри.
9. **Бурдийо, П.** 1993. „Социално пространство и символна власт“. В: *Казани неща*. София: Критика и хуманизъм.
10. **Бурдийо, П.** 2002. *Мъжкото господство*. София: Критика и хуманизъм.
11. **Бурдийо, П.** 2004. *Практическият разум. Към теория на действието*. София: Критика и хуманизъм.
12. **Българска етнология: Храна и публичност** 4 (2018).
13. **Български фолклор: Храна и хранене** 1 (2010).
14. **Вуков, Н.** 2007. „Град и мемориални пространства (По материали от Пловдив)“. *Български фолклор*, № 1, 46–57.
15. **Гаврилова, Р.** 1999. *Колелото на живота. Всекидневието на българския възрожденски град*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
16. **Георгиев, Д., Д. Ненчева (съст.).** 2022. *Полът: между хуманитарните, социалните и правните науки*. София: Scribens.
17. **Георгиев, М.** 2007. *Увод в медицинската антропология*. София: ЕА.
18. **Георгиева, И.** 1993. *Българска народна митология*. София: Наука и изкуство.

19. **Георгиева, И. (съст.).** 1992–1999. *АВС на етнологията*. Том 1 и Том 2. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
20. **Годелие, М.** 2001. *Тяло-Родство-Власт. От философията към социалната антропология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
21. **Грекова, М. (съст.).** 2002. *Градът. Социална реалност и представа. Антология*. София: Изток-Запад.
22. **Джонсън, А.** 2011. *Раждането на биоетиката*. София: ИК Критика и хуманизъм.
23. **Джордано, Кр.** 2006. *Власт, недоверие и наследство. Скептична антропология*. София: Полис.
24. **Дичев, И.** 1999. *Дарът в епохата на неговата техническа възпроизводимост*. София: ЛИК.
25. **Дичев, И.** 2002. *От принадлежност към идентичност. Политики на образа*. София: ЛИК.
26. **Дичев, И.** 2005. *Пространства на желанието, желания за пространство*. София: Изток-Запад.
27. **Дичев, И.** 2009. *Граждани отвъд местата? Нови карти на мобилността в Европа*. София: Просвета.
28. **Дуей, М.** 2011. *Големият дигитален обрат*. София: НБУ.
29. **Дъглас, М.** 2005. *Чистота и опасност: Анализ на понятията за омърсяване и табу*. София: ЛИК.
30. **Елиаде, М.** 1994. *Митът за вечното завръщане*. София: Христо Ботев.
31. **Елиаде, М.** 2009. *История на религиозните идеи и вярвания*. Т. 1-3. София: Христо Ботев.
32. **Елиаде, М.** 2012. *Трактат по история на религиите*. София: Изток-Запад.
33. **Елчинова, М., Ц. Лазова (съст.).** 2004. *Значими имена в антропологията. Лекции по антропология*. София: НБУ.
34. **Ериксен, Т. Х., Ф. С. Нилсен.** 2006. *История на антропологията*. София: Арго Пъблишинг.
35. **Женева, С.** 2008. „Културно наследство и туризъм. За конструирането на етнографските комплекси“. *Гласник Етнографског института САНУ*, бр. 1.
36. **Желязкова, А.** 2001–2004. *Спешна антропология. Том 1: Албанският национален въпрос и Балканите; Том 2: Албански перспективи; Том 3: Проблеми на мултиетничността в Западните Балкани*. София: IMIR.
37. **Живков, Т. Ив.** 2000. *Увод в етнологията*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“.
38. **Жигулски, К.** 1989. *Празник и култура*. София: Партиздат.
39. **Златкова, М.** 2012. *Етносоциология на града. По примера на град Пловдив*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“.
40. **Златкова, М.** 2016. *Градски наследства и граници. Одрин и Царево*. Пловдив: Контекст.
41. **Зонтаг, С.** 1999. *Болестта като метафора. СПИН и неговите метафори*. София: Златорог.
42. **История на нравите. Т. I (Време, пространство, ритми).** 2001. София: ЛИК.
43. **Йезерник, Б.** 2013. *Дивата Европа. Балканите през погледа на западните пътешественици*. София.
44. **Казер, К.** 2003. *Приятелство и вражда на Балканите*. София.
45. **Кангилям, Ж.** 1994. *Нормално и патологично*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

46. **Крейпо, Р. Х.** 2000. *Културна антропология. Как да разбираме себе си и другите.* София: ЛИК.
47. **Кръстанова, К.** 2004. „Културни политики и конструиране образите на града“. *Български фолклор*, № 1–2, 38–55.
48. **Кръстева, А. (съст.).** 1998. *Общности и идентичности в България.* София: Петекс. (Включва и самостоятелната студия „Етничност“).
49. **Кръстева-Благоева, Е. (съст.).** 2014. *Всичко за продан. Консумативната култура в България.* София.
50. **Къосев, А. (съст.).** 2008. *Подвижните Балкани.* София: Просвета.
51. **Леви-Строс, К.** 1995. *Структурна антропология.* София: Гал-Ико.
52. **Миладинов, П.** 2002. *Проблеми на съвременната музеология.* София.
53. **Монаган, Дж., П. Джъст.** 2005. *Социална и културна антропология. Много кратко въведение.* София: Захарий Стоянов.
54. **Мос, М.** 2001. *Дарът. Форма и основание за обмена в архаичните общества.* София: Критика и хуманизъм. (Включва и статията на Кл. Леви-Строс „Въведение в творчеството на Марсел Мос“, стр. 19–43).
55. **Ненов, Н.** 2007. „Антропология на храненето. Храна и хранене в Модерността.“ В: *Известия на Исторически музей – Русе*, т. 11. Русе, 315-317.
56. **Ненов, Н.** 2016. „Общуване с наследството. В търсене на музейни траектории“. Рецензия в: *Български фолклор*, 2018, бр. 1.
57. **Парушева, Д.** 2019. „Описание на образите – образи на описанието“. *Българска етнология*, № 1, 5–15.
58. **Пожарлиев, Р.** 2005. „Кръчми и ресторанти“. *Критика и хуманизъм*, бр. 20, 223-238.
59. **Попов, Р.** 2013. „Българска следа в антропологичното изследване на катастрофите“. *Български фолклор*, № 1, 96–100.
60. **Смилянуска-Новикова, Т.** 1972. *Основи на музеезнанието. Лекции и изследвания.* София.
61. **Смит, А. Д.** 2000. *Националната идентичност.* София: Кралица Маб.
62. **Станчева, М.** 1981. „Музеят, който ни е нужен“. *Музеи и паметници на културата*, кн. 6, 31-33.
63. **Стефанов, И.** 2000. *Природата на културата.* София: Аскони.
64. **Тенева, Н.** 2002. „Националният етнографски музей на границата на две хилядолетия“. *Българска етнология*, бр. 4.
65. **Тодоров, А.** 2012. *Елементи на политиката. Трактат върху политическото.* София: НБУ.
66. **Тодорова, М.** 2000. *Балкани, балканизъм.* София: Фондация българска наука и култура.
67. **Тодорова, М.** 2010. *България, Балканите, светът: идеи, процеси, събития.* София: Просвета.
68. **Уайт, Л.** 1988. *Науката за културата.* София: Наука и изкуство.
69. **Фуко, М.** 2019–2024. *История на сексуалността.* Т. I – IV. София: Критика и хуманизъм.
70. **Хофстеде, Х., П. Пидърсън.** 2003. *Изследване на културата.* София: Класика и стил.
71. **Хънтингън, С.** 2000. *Сблъсъкът на цивилизациите.* София: Обсидиан.
72. **Хърцфелд, М.** 2010. *Културната интимност. Социална поезика в националната държава.* София: Просвета.
73. **Шнитер, М.** 2016. *Пътища през православния ритуал.* София: Изток-Запад.
74. **Шпенглер, О.** 1994. *Залезът на Запада.* София: ЛИК.

75. **Щигер, Ц.** 2019. *Забравените малцинства на Балканите. Вече не знаем кои сме.* София.

Източници на английски език:

76. **Beardsworth, A.** 1997. *Sociology on the Menu: An Invitation to the Study of Food and Society.* Routledge.
77. **Carrier, J. (ed.)** 2005. *A Handbook of Economic Anthropology.* Cheltenham/UK and Northampton, MA/US.
78. **Collier, J. Jr., M. Collier.** 1986. *Visual Anthropology: Photography as a Research Method.* Albuquerque: University of New Mexico Press.
79. **Conrad, P.** 1992. "Medicalization and Social Control." *Annual Review of Sociology*, Vol. 18, 209-232.
80. **Counihan, C., P. van Esterik (eds.).** 1997. *Food and Culture: A Reader.* New York and London: Routledge.
81. **Ember, C. R., M. Ember (eds.).** 2004. *Encyclopedia of Medical Anthropology. Health and Illness in the World's Cultures.* New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
82. **Hockings, P. (ed.).** 2003. *Principles of Visual Anthropology.* 3rd ed. Berlin & New York: Mouton de Gruyter. (Включва и статията на М. Mead "Visual Anthropology in a Discipline of Words", pp. 3–10).
83. **Lachmund, J., G. Stollberg (eds.).** 1992. *The Social Construction of Illness and Medical Knowledge in Past and Present.* Stuttgart: Franz Steiner.
84. **Lee, L. M.** 2017. "A Bridge Back to the Future: Public Health Ethics, Bioethics, and Environmental Ethics." *The American Journal of Bioethics*, 17(9): 5-12.
85. **Mennell, S.** 1993. *The Sociology of Food: Eating, Diet and Culture.* Sage Publications.
86. **Ruby, J.** 1975. "Is an Ethnographic Film a Filmic Ethnography?" *Studies in the Anthropology of Visual Communication*, 2(2): 104–111.
87. **Xavier Inda, J. (ed.).** 2005. *Anthropologies of Modernity: Foucault, Governmentality, and Life Politics.* Malden, MA: Blackwell Publishing.